

YETİŞKİNLER ÜNİVERSİTESİ*
Frankfurt Yetişkinler Üniversitesinde 600 Öğrenci

Doç. Dr. Cevat ALKAN**

Küçük Mark, yedi yıllık deneyimine dayanarak, "Büyükanneler artık eskiden olduğu gibi değil" diyor. Mildrid Tokoff, torununun bu durum analizini desteklemektedir; çünkü bu altmışlık dul alışılmış türden bir büyükanne değildir. Diğer bir anlatımla, cepleri şeker dolu, örgü işi ve masal kitaplarıyla donanık, torununa mürebbiyecilik yapan bir büyükanne. Bu husus bir prensip meselesi ve doğal olarak da Mildrid Tokoff'un zamanını ve benzin, kitap, park ücreti için harcanacak her kuruşunu hesaplamak zorunda olduğundan beri bir tutumudur.

Mildrid Tokoff, 1982 de üç çocuk ve dört torun sahibi olarak ve("geç olmak hiç olmamaktan iyidir." anlayışıyla) Frankfurt Johann-Wolfgang-von Goethe Üniversitesinde konusunu artan bir heyecanla izleyen bir öğrencidir. Kızlarından birisi annesinin bu öğrenimine çok geç başlama kararına hayret ederek: "Sen delimisin? Dört torunun var ve sen üniversiteye gitmek istiyorsun. Neden?" diye haykırmıştır.

Mildrid Tokoff, bu soruya uzun uzun düşünme gereği duymadan "Evet görüyorsunuz, işte işin ilginç yönü de bu! Bir kimse gerçekten üniversiteye bir meslekte yetişmek için gider. Oysa ben şu anda önceleri elde edemediğim birçok olanağı elde edebilirim. Benim şu anda yapmak istediğim budur." diyerek karşılık vermiştir.

Frankfurt üniversitesi 1982-1983 kış sömestirinden beri kapılarını açtığından bu yana ilk defa 600 kadar yetişkin fen öğrenimi,

* Orijinal olarak

SCALA Nr. 7-8 / 1984 D. 7999 E.

Zeitschrift aus der Bundesrepublik Deutschland "Die Uni der Senioren" adı altında yayınlanan ve Evelyn Rossberg tarafından kaleme alınan yazıdan özetlenerek çevrilmiştir.

** Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü.

sosyal yaşlılık öğrenimi ve hepsinden öte “kendi deneyimlerinin bilimsel öğrenimi” ile ilgili öğrenim görmektedir. Bunların en genci 43, en yaşlısı ise 86 yaşındadır.

Yetişkinler Üniversitesinde öğrenci sayısının artacağı böylece görülmüş ve Frankfurt Yetişkinler Üniversitesi ile bir model geliştirme girişiminde bulunulmuştur. Konunun girişimcisi Profesör Dr. Anita Karsten'e göre, “bu tüm dünyada eşsiz bir örnektir.” Federal Alman Cumhuriyetindeki sayısız eğitim kurumlarından farklı olarak (örneğin halk eğitimi kursları, sendika, kilise, gönüllü kuruluşlar ve yetişkinler ptogramlarıyla sosyal güvenlik kurumu) ve Dortmund, Marburg, Giessen, Oldenburg ve Berlin'deki “Yaşlılar Akademileri” nden farklı olarak Frankfurt Üniversitesini Yetişkinlere tamamen yeni ve kapsamlı dersler sunmaktadır. Bu uygulamada yaşlılar kendilerini hem öğrenci olarak hem de öğrenim konusu olarak denemekte ve incelemektedirler. Amaç, diğerleri yanında, pratik etkinliklere temel oluşturan ve aynı zamanda-gözlem altında bulunan grubu işe koşarak-sosyal gerçeğin bir yönünü içeren yaşlılığa bilimsel bir yaklaşım geliştirmektir.

Profesör Karsten'e göre (ki parolası: “Vazgeçmiyorum”dur) bu girişimin başarısı ileri yaşlardaki bir insanın bu yaşına rağmen aktif, üretken ve sosyal yönden etkili olabileceğine dair iyi bir örnek oluşturmasındadır. Bu Finlandiyalı daha 1950 lerde Amerikadaki yetişkinleri inceleme konusunda öncü bir çalışma yapmıştır. Kendisi bu konuda: “Bunu yaptım çünkü herkes çocuklar ve gençlerle meşguldü ve benim de farklı birşey yapmam gerekiyordu.” demektedir. Eleştirici bir bilim adamı olan Karsten'e bu adımı atmasında etken olan diğer bir husus da: o zamanlar yaşlılık bilim dalının geleneksel tıbbın hegemonyasında olması ve sosyologların ihmal edilmesi ve bu konuda sosyal rahatsızlığın, baskının da mevcut olduğunun anlaşılma istenmesidir. Oysa bu sorunların yaşlılıkta çok ciddi bir konu olduğu kanıtlanmıştı. Bu konuda büyük birdirenişle karşılaşılmakta ve bilimsel çevreleri yumuşatmak için büyük çaba gerekmektedir. Ancak 1967 de yaşlılık süreci konusunda araştırma ile ilgili ve yeni kurulmuş olan “Alman Yaşlılar Derneği” tıp ve biyoloji yanında psikoloji ve sosyolojiye eşit statü kazandırdı. 1965 de Profesör Karsten Frankfurt Üniversitesinde sosyal-yaşlılık kürsüsü başkanı oldu. Bunu takiben yaş ve yaşlılık konusunda Profesör Karsten'in yönetiminde birçok araştırma projesi geliştirildi. Böylece kazanılan teorik bilginin pratik ve zorunlu sonuçları yetişkinler üniversitesinin oluşmasına neden oldu.

Ayrıca, Frankfurt Johann-Wolfgang-Von Goethe Üniversitesi, diğer ülkelerdeki araştırma sonuçlarından da etkilendi. Örneğin, Japonya ve bu konuda öncü olan Fransa, İsviçre, İsveç, İspanya, Portekiz, Hollanda, Finlandiya, Arjantin, Polonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Demokratik Alman Cumhuriyeti gibi.

“Üçüncü Çağ” kavramı insanın yaşamını üçe ayırmak suretiyle konuyu ele almaktadır; birinci çağ çalışma hayatına hazırlık, ikincisi çalışma hayatının kendisi ve üçüncü yaşam devresi ikinciyi izleyen çağ olup “yeni deneyimler için yeni bir fırsat ve iş hayatından özgürlüğe geçme süreci olarak tanımlanabilir.”

Profesör Karsten’e göre, Frankfurt girişimi tüm diğerlerinden üçüncü çağı bir bütün olarak ve yaşamın tamamlayıcı bir kısmı olarak algılaması ile farklıdır. Bu yaklaşımda bu evrenin tıp, biyoloji, teorik incelemeler ayırımına tabi tutulmamasına özen gösterilir. Yaşlılık sürecine bir şans olarak yeni bakış tarzı ve yaşlılık konusunda araştırma-nüfus istatistikleri yüzünden-büyük ölçüde önem kazanmaktadır.

Bu çağın sonunda, enson tahminlere göre, 60 yaşın üzerinde 580 milyon insan olacaktır. Hatta şimdiden, sadece Federal Alman Cumhuriyetinde 60’yaşın üstündekiler 12 milyondan fazla ve tüm nüfusun % 21’ini oluşturmaktadır. Diğer ileri düzeyde sanayileşmiş ülkelerde olduğu gibi burada da eski bir yöntem olan zorunlu emeklilik artmaktadır. Bu uygulamada, uzun süre sosyal yönden yararlı bir çalışmadan sonra ailede “emeklilik şok’u” ile karşılaşmaktadır.

Bu şok ekseriya fizik etkinlikte ve zihinsel kapasitede bir rahatlama yolu açar. Yaşlı insanlar kendilerini aniden bir defa daha yarışma ortamında bulurlar; diğer bir deyişle meydana bulurlar. Bunlar şimdiki gençliğin ve başarının hakim olduğu bir dünyayı tecrübe etmektedirler ve kendilerini işe yaramaz ve eskimiş hissetmektedirler. Psiko-somatik hastalıklar depresyonlar, gagesizlik ve boşluk duygusu yaşlılıkta hızla artmaktadır. Bununla beraber son araştırma sonuçlarının insanın aynı zamanda 65 ve 70 yaş sınırının üstünde sadece kendilerine bakmanın ötesinde birşeyler yapabilme kapasitesine sahip olduklarını göstermektedir. Yaşlı insanların yararsız ve çaresiz yaratıklar oldukları şeklindeki ön yargılara dayalı kavram bugünün bilimsel bulgularına uygun değildir. Frankfurt’un eğitim bilimcisi ve “Yetişkinler Üniversitesi”nin kayıt kabul işleri müdürü Profesör Dr. Gerd İben “yaşlı insanlar için istenmeyen kişi olduğunu hissetmekten daha kötü birşey yoktur.” demektedir.

Bu nedenle bu gecikmiş öğrenim döneminin Frankfurt yetişkinler üniversitesindeki 600 olgun öğrencinin birçoğu için sadece verimli bir eğitim fırsatı olmanın çok ötesinde bir anlam taşıması bir sürpriz değildir. Burada yeni bir hayat kalitesi gelişmektedir. Bu, yalnızca olgun öğrencilerin yaşam deneyimlerinden ve mesleklerinden öğrenimlerine ve çevrelerine gelen katkı nedeniyle ya da sadece bilim alanlarında geniş ufuklar açma yeteneğinde olmalarından değil fakat aynı zamanda özellikle kendi kuşaklarında yeni arkadaşlıklar edinmeleri yanında genç öğrencilerle de arkadaşlık tesis etmeleri ve onlar hakkında çok şey öğrenmelerindedir.

Yetişkinler öğrenimi yetişkinlere kendileriyle, öğrencilerle ve bilimle olan etkileşimlerini güçlendirme olanağı vermektedir. Bu öğrenimle yaşam, yeni bir anlam kazanmakta, kuşaklararası boşluk ortadan kalkmakta, ve çok tartışılan bu konunun sanıldığı kadar büyük bir sorun olmadığı anlaşılmaktadır.

Öğrenciler ona üniversite kafeteryasında "Bana göre sizin öğrenime devam etmeniz inanılmaz bir şey." dediklerinde Mildrid Tokoff gülmektedir. Dershaneler ve Seminerlerin durumu konusunda bu olgun kadın öğrenci, genellikle paylaşılan duyguları: "Biz derslere hayret edilecek şekilde ve birlikte devam etmekteyiz" şeklinde ifade etmektedir. Profesör mutludur ve "farklı düşünmekteyim", "farklı görmekteyim", ve "kazandığım deneyimi unutmamaktayım" demektedir. Gençler bizimkinden farklı bir yeteneğe sahiptirler, çünkü onlar okuldan henüz çıkmışlardır; oldukça farklı bilgilere sahiptirler ve bilgilerini işe koşmada farklı yaklaşımları vardır. Tüm bunlara rağmen bu iş çok iyi yürümektedir.

Başlangıçta kapalı olan öğrenim alanlarının istekli (ve kritik) olan yetişkinlere açılması gerçekten başarılı olmuştur. Halen yetişkinler üniversitesi hukuk, eğitim, psikoloji, teoloji ve sanat öğretmenleri için dersler olmak üzere on ana alanda öğrenim hizmeti sunmaktadır. Konferans ve seminerlerle ilgili geniş ve kapsamlı programlar; "yaşlılığın anlamını tanıma", "yaşlılıkta sosyalleşme ve engelleri", "fizik algılamada değişim", "yaşlılığa hazırlık", ya da "yaşamın bu devresinde cinsel sorunlar" gibi konulara yer vermektedir. Ayrıca, yaşlıya yardım, ve yaşlılık psikolojisi gibi konularla ilgili sorunlar da bilimsel tartışma konusu yapılmaktadır.

Gerek psikolojik yardım olarak öğrenim, gerekse terapi olarak öğrenim anlamında olsun bu tür bir öğrenime ilgi büyüktür. Bu Mildrid Tokoff için gerçekten de doğrudur. Baltık'ın bu Libor'lu hem-

şehrîsi, genç kız iken okulunu bitirince eczacılık öğrenimi yapmak istemiştir fakat kader buna izin vermedi. Bugün yaşadığı Hesse'deki küçük kasabaya sadece bir yün battaniye ile ve yürüyerek gitti. O dönem, "para yoksa hiçbirşey yoktur" sözü ile karakterize olacak bir nitelikteydi.

Şartların zorlamasıyla, hemşire oldu, işi ancak barınma, beslenme ve giyinme gereksinimini karşılayabilmekteydi. 1948'te evlendi. Ve işinden ayrıldı. Çünkü üç çocuğuna bakmak zorundaydı. Kendisine göre bu, kadının tipik bir kaderi idi. Ancak 1968'de tekrar hemşireliğe dönebildi. Kocasını 1970'de öldü ve 1978'de kansere yakalandığı için hemşirelikten ayrılmak zorunda kaldı. Ameliyatlar, ışın tedavileri, sağlık kürlerini kastederek kendisi: "çaresiz bu duruma alışmak zorundaydım ve bir çok kereler büyük yeise kapıldım" demektedir

1980'de tesadüfen "yetişkinler Üniversitesi"nin varlığından haberdar oldu. Üçüncü kez bir sağlık merkezinde sağlık kürünü tamamladıktan sonra Frankfurt Yetişkinler Üniversitesine ilk başvurular arasında - kayıt oldu. Bu konuda kendisi: "olayları kendi akışına bıraktım" demektedir.

Mildrid Tokoff aynı zamanda, kendini tamamen öğrenimine vermekte, yetişkin bir çocukla paylaştığı 3 odalı dairesini salı ve çarşamba sabahları erkenden terk etmektedir, küçük arabasına atlamakta ve büyük bir heyecanla sürekli programla bilgi kazandığı Frankfurt'a sürmektedir. Eğlenme, sosyalleşme ve kişilik geliştirme yanında yaşlılık psikolojisi ve 19. Y.Y. Fransız resmi ve teoloji onu aynı zamanda meşgul etmektedir. Bu konuda kendisi: "özellikle tutkum olduğu için değil fakat bazı sorunlara yanıt bulacağımı umut etmekteyim" demektedir. Salı, Perşembe ve Cuma günleri Üniversitedeki etkinliklerinden uzak durmak zorunda olan Mildrid Tokoff bu konudaki duygusunu: "beni ilgilendiren birçok şeyin olması üzücü" sözleriyle dile getirmektedir.

Bununla beraber Mildrid seçim yapmak zorundadır. Çünkü ailenin ondan beklentileri vardır ve torunlar da hiç değilse büyük annelerini arasına da olsa görmek istemektedirler. Tüm konferanslar, okuma ödevleri ve sömestir raporlarından sonra boş zaman çokkişilidir. Bununla birlikte Mildrid Tokoff yaşamının son üçte birindeki öğreniminden zevk duymaktadır. Bu duygusu onun şu sözlerinde ifadesini bulmaktadır: "Kendim için ortak zevk ve ortak ilgi için bir şeyler yapma fırsatı bulduğumdan çok mutlu ve minnettarım". Gerçekten de birçok kimse için halâ çok nadir elde edilen bir fırsat.

Frankfurt Üniversitesindeki yetişkinlerin % 75 den fazlasının akademik öğrenimlerini aileleri için terk etmiş kadınlardan oluşması bir tesadüf değildir. Tüm yaşamları boyunca daktiloluk yapmak, ya da bir dükkanda çalışmak zorunda kalan bu kadınlar yaşamın her kesiminden insanlardır ve bu yaşam böylece sürüp gitmektedir.

600 yetişkin öğrenci arasında, tabii olarak bilgilerini yenilemek isteyen akademisyenler, karmaşık psikoanalitik olguları mümkün olduğunca ayrıntılı öğrenmek isteyen başkanlar – konferanslarına uçakla gelen Hamburg’lu eski pilotun durumundaki gibi ve benzeri tür yaşlı öğrenciler belirli sayıda da olsa vardır.

Tüm bunlar, herhangi bir sınırlamaya ve koşula tâbi olmadan, önformasyon ve yaş sınırı aranmadan bilimsel eğilimleri doğrultusunda öğrenim yapma zevkini tadabilmektedirler. Alman Yetişkinlere Yardım Derneğinin Yönetim Kurulunun bir bildirisinde yer alan öğrenime katılma koşulu: “... Üniversite öğrenimi çerçevesinde yetişkinlik sorunu üzerinde çalışmak için en iyi ön koşul ‘zaman ve ilgidir’ ”.

Federal Alman Cumhuriyeti için orijinal olan ve kısa zamanda benzerlerinin oluşacağı tahmin edilen bu pilot girişimi yaratanlar Frankfurt Üniversitesi öğretim kadrosu, bilimsel kadrosu, sosyal yaşamın çeşitli alanlarındaki uzmanlar, öğrenciler ve nihayet sonuncu ve en önemlisi yaşlılardır.

Profesör Iben’e göre gençlerle yıllarca ilgilendikten sonra artık açıkça anlaşılmaktadır ki yaş’ın temsil ettiği deneyimin ve aklın yüksek saygınlığına dönülmekte ve yaşlılara kendilerinin yaşama sanatında hiç de acemi olmadıkları hususunda güven duygusu ve deneyimi geri verilmektedir ki bunun olmaması için bir neden yoktur.

Sonuç olarak Frankfurt Johann-Wolfgang-Von Goethe Üniversitesi, ona bir yetişkinler üniversitesi yaratmak için ismini veren o büyük insana isimden de öte bir şükran borçlu değildir? Unutulmamalıdır ki Goethe’nin kendisi çok önceki yılların bir dahisi olarak, ölümsüz başarılarla muktedir bir kimseydi.